

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ שנת העשרים וחמש

שלח (תשב"ו)

הפטרה
יהושע פרק ב'

א. שאלה כללית

בבענין המרגלים ששלח משה (במד' י"ג) חולק הרמב"ן על דעת רבותינו (הסוכות גם ברש"י י"ג א') וסוּעַן מעבות עקרונות בזה תפישתם: (עיי' דבריו בתחילת פרשת שלח).

לתפישתו המנוגדת לתפישת חז"ל מביא הוא את פרקנו כאחת ההוכחות החזקות.

עיי' בדברי הרמב"ן שם והסבר במה מסייע פרקנו לתפישתו?

ב. א' וישלח יהושע בן נון מן השמים שנים אנשים מרגלים

מלבי"ם ד"ה וישלח: זה היה בעת: שאמר לראובני ולגדי (יהושע א' י"ב) קודם לדבר ה' אליו וקודם שהכריז (א' י"א) "הכיבו לכם צידה לדרך", ובזה נמלטנו ממה שנבוכו המפרשים...

"פרק א' י"ב ולראובני...: קודם שבא דבר ה' אליו חשב יהושע מחשבות על כבוש הארץ ובהיותו ירא מן המלחמה, אמר לראובני ולגדי, שיעברו חלוצים לפני אחיהם, וכן שלח מרגלים, וכל זה מיראתו ומפחדו.

xx 1. מהי המבוכה שנבוכו בה כל המפרשים אשר ממנה נמלט המלבי"ם בפרושו זה?

2. מהו הסעד שביתתן למצוא בלשון הכתובים לפרוש זה?
 וע' רש"י בר' ד' א' ד"ה והאדם ידע
 " " " כ"א א' " רח' פקד.

3. מביין למלבי"ם שהיה יהושע ירא וחרד, מן המלחמה?

ג. א' לכו ראו את הארץ ואת יריחו

האלשיך מקשה: הלא בכלל הארץ היא יריחו ולא עוד אלא שהיה לו להפך השיטה: "את יריחו ואת הארץ".

יחזקאל קריפמן בפרושו ליהושע מיישב את פסוקנו בהפנותו אותנו ליהושע ז' ב'.

× הסבר כיצד מתישב פסוקנו בעזרת הפסוק החוא?

ד. ד' רתקח האשה את שני האנשים ונתפנר

רש"י ד"ה ותצפנו: יש מקראות מדברים על הרבים כיחיד. לפי שמיחרה בהסמנתם ובמקום צר כאילו היה יחידי.

ד"א ותצפנו: כל אחד ואחד בפני עצמו. ודוגמתו מצינו (משלי כ"ז ט') "שמו וקטורת ישמח לב" ולא אמר "ישמחו".

ד"ר ד"ר ורחק האשה: כבר לקחה אותם ואפואם טרם היכנס שלוחי הסלף לביתה כשהרגישה, שזוהי הדבר למלך.

ד"ה ותצפנו: כל אחד לבדו, כדי שלא יכירו מקומם אם יעלו לגג.

האלשיך אר יאמר, כי עשה בערמה להצפין ולכסות הענין לבל ישינו לב אל חסרגלים אשר היו אז לפניה, על כן תפסה אותם בידים לפני שלוחי המלך. וזוהו "ותקח האשה את שני האנשים" ותצפנו את הענין הזה ותאמר: "כן באו אלי... לומר: האם שני אנשים לבד באים אל ביתי שאדוןש מאין המה?! הלא כן כאשר באו אותם האנשים, באו אלי האנשים האלה אשר לפניכם, ולאשר לא ידעתי מאין באו אלה, כן לא ידעתי גם חסרגלים".

ובמרמה דברה למען החזיק בלבבם, כי לא אלה חמרגליט, כי אדרבא מחס לוקחת ראייה אל חמרגליט.

1. שני קשיים שונים בפסוקנו רוצים המפרשים ליישב ביחד, אלו הם הקשיים?

2. מהי חולשת כל אחד משלושת חפירושים?

ה. ט' ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ
וכי נפלה אימתכם עלינו
וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם.

ר' יוסף אבן כספי: אדני כסף ד"ה ידעתי: זה מין אחד ממיני הידיעה. והנכון אצלי
בכאן, שחיא כונה בזה לאמר, שהארץ בעצמה אינה בצורה כל כך, וטענה אחרת
"וכי נפלה אימתכם" ויותר מופלג אמרה "וגם נמוגו...".

1. מהו הקשי בפסוקנו שאותו מיישב אבן כספי בדבריו המסומנים
בקו?

א 2. לשם מה הוסיף בהמשך פרושו את המלים "והנכון אצלי בכאן
ש...". נגד איזה פירוש הוא מתנגד באמרו ש"אצלו נכון"
הפירוש האחר?

א 3. במה נראה לך חלקו השלישי של פסוקנו "יותר מופלג"?

ו. ח' ...וכי נפלה אימתכם עלינו וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם
השוה שמות ט"ו ט"ז
אז בבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען
תפל עליהם אימתה ופחד

מכילתא "אימתה" על רחוקים. "ופחד" על קרובים.

מלבי"ם שמות שם: וה"אימה" הוא מצד גדולת הדבר המאיים, והפחד הוא
שיפחד שיגיע לו ממנו רע ונזק.

מלבי"ם יהושע ט': גדר ה"אימה" והבדלה מיתר לשונות המורים על המקור
והפחד, כי ה"אימה" תהיה תמיד מפני ציור רוממות העצם המאיים
ועוזרו, לא מפני אפשרויות הרע אשר יוכל להשיג ממנו.

אא הוכח את נכונות הגדרתו זו ל"אימה" על פי פסוקי פרקנו!

ז. י"א ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם.

מלבי"ם ד"ה ונשמע: ר"ל כי הדרך הוא בעת יתעלה גוי מירכתי ארץ להחריב ארצות,
תחילה לשמע שמעו יפחדו וייראו מפניו, אבל בעת יקרב הגוי אל גבול ארצם
יתעוררו יושבי הארץ ואיש את רעהו יחזקו להלחם בגדו.

אבל פה לא כן הוא, כי בין בעת אשר "נשמע" - אז "וימס לבבנו" מפני השמועה,
ובין גם עתה שקרבתם אל גבול ארצכם, "לא קמה עוד רוח" גבורה באיש לעורר את
העם לקראת נשק, כי נואשו כלם מלהלחם, יען יודעים כי ה' אלוקים הוא אלוקים
בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, ומי ילחם וינצח את האלוקים האדירים האלה.

מה הפליאה הסגובית שרצה לישוב בדבריו אלה?

ח. באורי מלים:

1. השוה

במדבר י"ג ב': שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען
דברים א' כ"ב: נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ
יהושע ב' א': וישלח יהושע שנים אנשים מרגלים חרש...
ב' ב': ויאמר למלך יריחו לאמור: הנה אנשים באו הנה הלילה מבני
ישראל לחפר את הארץ
ג': הוציא האנשים הבאים אליך... כי לחפר את כל הארץ באו.

ועיין גם

בראשית מ"ב מרגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם.

אא התוכל למצוא את ההבדל במשמעות שבין רגל, תור, חפר?

2. השוה

ד'. ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו
ו'. והיא העלתם הגגה ותטמנם

מלבי"ם: יש הבדל בין צפן ובין טמן, הצפון הוא העומד במקום שאין העין רואהו
(והוא ההפוך מפעל "צפה" כדרך השרשים המשמשים דבר והפוכו) הגם שאינו
מכוסה באיזה מכסה או בעפר, רק שעומד מן הצד. והטמן הוא המכוסה מלמעלה
בכסוי או בעפר.

(א) האם מתפרש על ידי הגדרותיו השנוי שבין פסוק ד' לפסוק ו'?

(ב) המתאימה הגדרתו למקומות אחרים במקרא כגון:

שמות ב' ולא יכלה עוד הצפינו

שמות ב' ויך את המצרי ויטמנהו בחול

דב' ל"ג כי שפע ימים יינקו ושפוני סמוני חול

יחזקאל י"ג ד' קח את האזור... וקום לך פרחה וטמנהו שם...

תהל' ל"א כ' מה רב טובך אשר צפנת ליראיך.